

Патицька Х.О., аспірант
ДУ «Інститут регіональних досліджень
ім. М.І. Долішнього НАН України»

ФІНАНСОВА СПРОМОЖНІСТЬ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ: ОСНОВНІ АСПЕКТИ ВИЗНАЧЕННЯ

На законодавчому рівні основним питанням адміністративно-територіальної реформи визначено формування спроможних територіальних громад внаслідок об'єднання декількох для забезпечення відповідного рівня їх фінансової спроможності. Відтак, відбулося перенесення поняття «спроможність» зі сфери аналізу господарських систем на мікрорівні у сферу дослідження територіальних утворень (громад, населених пунктів, регіонів).

Зважаючи на виділення фінансової спроможності як ключової складової економічної спроможності територіальної громади, важливим є визначення змісту даного поняття. Аналізуючи підходи до з'ясування сутності фінансової спроможності, слід виділити такі характеристики даного поняття:

–по-перше, фінансова спроможність регіону розглядається як «фінансова здатність регіону задовольняти основні соціально-економічні потреби жителів регіону та забезпечувати фінансування загальнодержавних функцій, пропорційно фінансовим можливостям регіону» [4]. В даному випадку увага акцентується на питанні реалізації функцій органів місцевого самоврядування та органів влади [4, 1], а фінансова спроможність трактується як результат управлінської діяльності;

–по-друге, фінансова спроможність розглядається як складова категорії «конкурентоспроможність регіону», яка дає можливість характеристики конкурентоспроможності регіону з погляду фінансів;

–по-третє, фінансову спроможність регіону можна характеризувати як його здатність протистояти дестабілізаторам соціально-економічного розвитку на основі забезпечення достатнього обсягу фінансових ресурсів, їх оптимального розподілу та ефективного використання за умови дотримання такої структури джерел фінансування, яка забезпечуватиме стабільний розвиток у коротко- та довгостроковій перспективі [2, 3];

–по-четверте, категорію «фінансова спроможність» визначають як комплекс характеристик, що одержані на підставі цілісної оцінки фінансового стану на мікро- чи макрорівні, тобто фінансова спроможність є відображенням на певний момент стану фінансових ресурсів, кругообігу капіталу та ресурсної здатності регіону до висхідного економічного розвитку [5, 6].

Зважаючи на характеристику вченими поняття «фінансова спроможність регіону» та виділяючи особливості розвитку територіальної громади як суб'єкта економічних та управлінських відносин на локальному рівні, визначимо, що фінансовою спроможністю територіальної громади є її здатність до акумулювання та ефективного використання наявних фінансових ресурсів, визначення та задіяння їх резервів для забезпечення реалізації

матеріальних потреб, розвитку території та конкурентоздатності громади у коротко- та довгостроковій перспективі.

Отже, фінансова спроможність територіальної громади є адитивною сумою її бюджетної спроможності, фінансової спроможності суб'єктів господарювання, які розташовані або провадять свою діяльність на території громади, фінансової спроможності домогосподарств, фінансової спроможності позабюджетних фондів і, що найважливіше, рівня їх взаємодії та характеризує рівень достатності, стабільності та результативності фінансового забезпечення розвитку територіальної громади (рис. 1).

Фінансову спроможність слід розглядати як спроможність до забезпечення розширеного самовідтворення для задоволення потреб територіальної громади, її соціально-економічного розвитку та утримання відповідного рівня конкурентоздатності. При цьому, як зауважує М.І. Карлін [4], фінансова спроможність включає в себе внутрішню та зовнішню складові або форми прояву.

Внутрішня складова включає: рівень використання фінансово-економічного потенціалу територіальної громади; рівень забезпеченості фінансовими ресурсами для задоволення надання суспільних послуг; податкову спроможність територіальної громади та рівень використання її податкового потенціалу. Зовнішньою формою прояву фінансової спроможності територіальної громади є рівень її включення в розподільчі відносини в масштабах регіону чи країни та показники конкурентоспроможності громади.

Аналізуючи зовнішню та внутрішню форми прояву фінансової спроможності, можна виділити наявність двох її складових – реальної та потенційної. При цьому, врахування потенційної складової фінансової спроможності територіальної громади робить її значно вищою, ніж при визначенні лише реальної складової фінансової спроможності, яку можна проаналізувати за допомогою оцінки статистичних показників. Основною причиною такої ситуації є врахування при визначенні потенційної складової фінансової спроможності рівня та можливостей «тіньової економіки».

Існує певне протиріччя у визначенні реальної та потенційної фінансової спроможності. Деякі вчені вважають недоцільним виділення реальної та потенційної фінансової спроможності, звертаючи увагу на те, що «спроможність сама по собі є явищем, пов'язаним з можливістю, з потенціалом громади спрямовувати фінансові ресурси на задоволення потреб, і тіньові фінанси також беруть у цьому участь» [6].

Проте, з позиції визначення фінансової спроможності територіальної громади на основі врахування та оцінки відповідних показників фінансово-економічного розвитку розрахунок рівня фінансової спроможності територіальної громади можна проводити, по-перше, аналізуючи фактичні показники розвитку громади, по-друге, фактичні показники та резерви забезпечення фінансової спроможності. Відтак, про можливість виділення реальної та потенційної складової фінансової спроможності говорити можна і потрібно.

Секція 3. Децентралізація управління регіональним розвитком і стратегії її проведення: досягнення та проблеми європейського регіоналізму й українські реалії

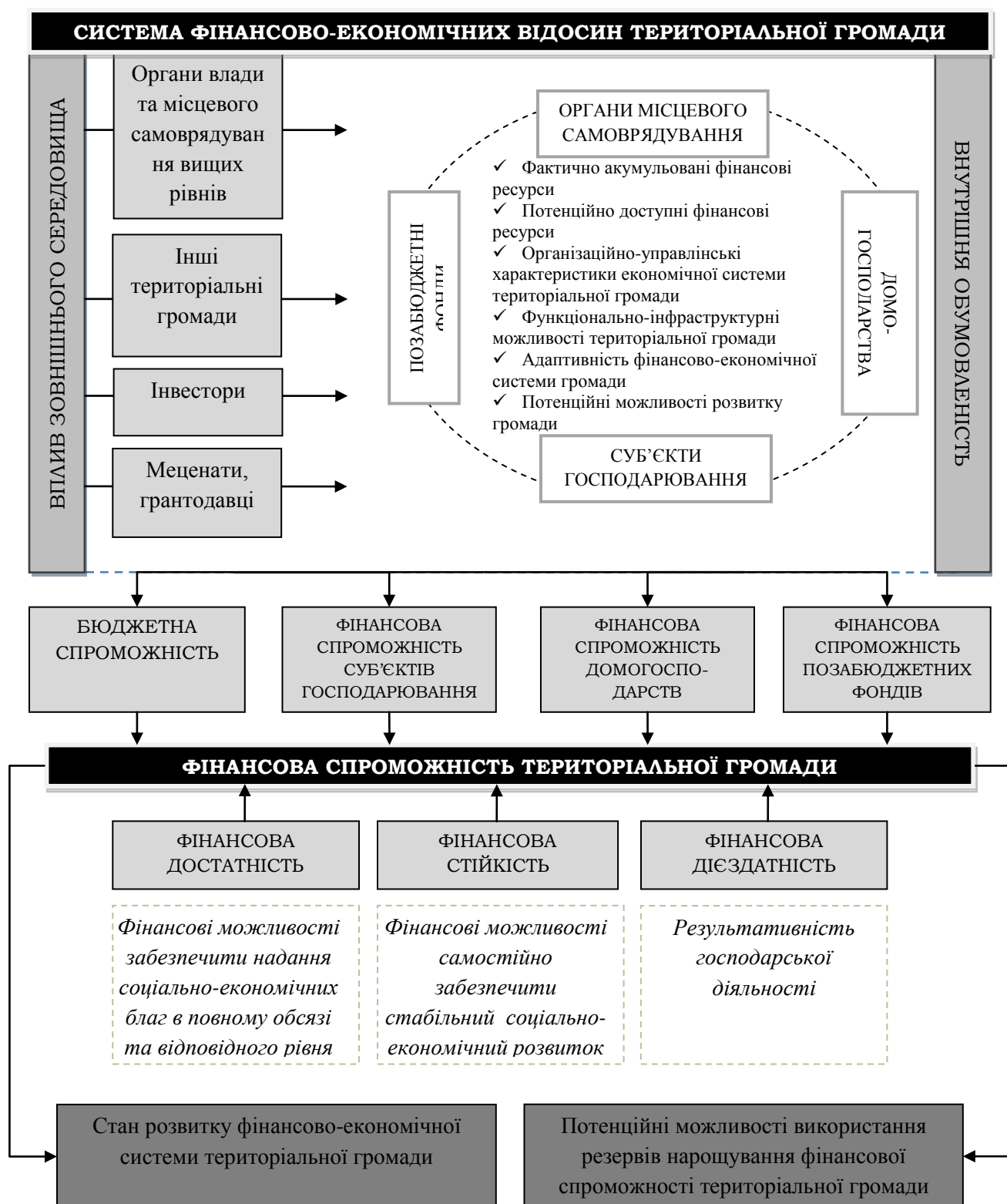

Рис.1. Концептуальна модель фінансової спроможності територіальної громади

Аналіз та дослідження показників фінансово-економічного розвитку територіальної громади як елементів формування певного рівня її фінансової спроможності, виділення фактичних показників розвитку територіальної громади та резервів нарощування фінансової спроможності дозволяють комплексно оцінити здатність територіальної громади до забезпечення сталого розвитку на довгострокову перспективу. Відтак, можна стверджувати про наявність певних ознак фінансової спроможності територіальної громади, які існують незалежно від рівня використання фінансових ресурсів та їх перерозподілу. До основних ознак фінансової спроможності слід віднести:

–внутрішню обумовленість – фінансова спроможність територіальної громади є наслідком розвитку громади з притаманними їй ендогенними взаємозалежностями та впливами;

–зовнішню залежність – фінансова спроможність територіальної громади є результатом соціально-економічного розвитку громади в реальному секторі економіки, тому показники фінансової спроможності територіальної громади прямо залежні від бюджетно-податкової політики, рівня розвитку регіону та інвестиційної політики держави, розвитку банківсько-кредитної системи тощо;

–структурованість у відповідності до будови фінансової системи – фінансова спроможність територіальної громади залежить від наявних в громаді ланок фінансово-кредитних відносин;

–вплив взаємодії суб'єктів економічних відносин територіальної громади на показники фінансової спроможності – характеризуючи фінансову спроможність територіальної громади, варто виділити ключову роль суб'єктів економічних відносин на фінансову спроможність громади через наявність порівняно невеликої кількості таких суб'єктів, що максимізує вплив кожного з них на розвиток території;

–спрямованість на розвиток – оцінка фінансової спроможності територіальної громади здійснюється для виявлення резервів та можливостей, тобто спрямовується на виділення та за діяння фінансово-економічного потенціалу територіальної громади, використання якого дозволяє забезпечити її розвиток у перспективі.

Зважаючи на різний рівень фінансової спроможності як регіонів України, так і адміністративно-територіальних утворень на локальному рівні внаслідок галузевої, функціональної та територіальної диференціації, проблема визначення фінансової спроможності територіальних громад, виявлення та максимально ефективного використання фінансового потенціалу кожної є важливим етапом формування спроможних територіальних громад.

Список літературних джерел

1. Зарубіна О. С. До питання інвестиційні аспекти розвитку міста // [Електронний ресурс] – Режим доступу до статті: eprints.ksame.kharkov.ua/5039/1/тезиси_Зарубина.doc.
2. І.М. Вахович, І.М. Камінська. Резерви нарощування фінансової спроможності регіонів України / Вахович І.М., Камінська І.М. // Актуальні проблеми економіки. - № 3 (105). – 2010. – с. 187-196.
3. Камінська І.М. Фінансова спроможність регіону: діагностика та механізми забезпечення / І.М. Камінська // Економічний форум: наук. журн. – Луцьк: РВВ ЛНТУ, 2011. – № 2. – С.131-144.
4. Карлін М. І. Необхідність врахування фінансової спроможності регіонів в контексті проведення адміністративно-територіальної реформи в Україні / М. І. Карлін //

Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Сер.: Економіка. – 2010. – Вип. 15. – С. 21-31.

5. Поліщук В.Г., Вахновська Н.А., Іванова І.О. Концептуальна модель фінансової спроможності регіонів держави / В.Г. Поліщук, Н.А. Вахновська, І.О. Іванова // Економічний форум: наук. журн. – Луцьк: РВВ ЛНТУ, 2016. – № 3. – С.131-137.

6. С.В. Сембер, О.Г. Чубарь, К.С. Машіко. Теоретичні підходи до визначення сутності фінансової спроможності та фінансових ресурсів територіальної громади / Сембер С.В., Чубарь О.Г., Машіко К.С. // Регіональна економіка. – 2015. - № 3. – С. 81-90.

Пономаренко Д.О., студентка
Національний авіаційний університет

ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ ТА ФЕДЕРАЛІЗАЦІЯ ЯК ДВІ АЛЬТЕРНАТИВИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

Актуальність проблеми полягає у тому, що сьогодні Україна стоїть на перетині двох можливих шляхів подальшого розвитку: децентралізацією та федералізацією. Однак, якщо на перший погляд обидва поняття є тотожними, між ними є низка ключових відмінностей. Розглянемо основні поняття.

Під децентралізацією України розуміють розділення країни на вже існуючі адміністративні області з частковим делегуванням повноважень, перерозподіл функцій, сил, влади, людей та речей від центрального органу управління до місцевих. Федералізація передбачає створення принципово нової ланки управління, яка пов'язує районні центри з Києвом. Спільним для обох процесів є бажання оптимізувати розподіл бюджетних коштів регіону для більш ефективного їх використання всередині регіону: створення нових програм для покращення життя громадян, фінансування соціальних проектів, рефінансування державних закладів, підтримка малого та середнього бізнесу, інвестування в інноваційні технології виробництва тощо. У чому ж полягає різниця?

Федералізація пропонує істотно розширити вже існуючий апарат управління, додавши замість одного уряду двадцять п'ять нових, що суттєво збільшує витрати на їх «утримання». До того ж федералізація передбачає створення двопалатного парламенту, тобто з'являється потреба у збільшенні числа депутатів, що також не зменшує витрати бюрократичного апарату. Федералізація робить можливим створення окремих Конституцій для кожного регіону, що сприяє формуванню міжрегіональної прірви.

Для більш глибокого порівняння використаємо зарубіжний досвід. У світі із 195 держав 168 є унітарними. З 27 держав федеративного устрою усі виникли в результаті об'єднання вже існуючих державних утворень, жодна країна не дійшла федерації шляхом розпаду вже існуючої унітарної держави. І хоча за приклади ефективного існування федеративного устрою можна взяти такі розвинені країни світу, як ФРН, США, Канада, більшість існуючих або тих, що колись існували, федерацій та конфедерацій зазнали занепаду та були розділені на окремі унітарні держави.

Порівняємо Бельгію та Іспанію, які при схожих проблемах (конфлікти на етнічній основі, мовні проблеми, неспівпадіння інтересів різних груп людей) використали принципово різні підходи до їх вирішення.